

Список литературы

1. Государственный архив Витебской области. – Фонд 1966. – Описание 22. – Д. 246. – Л. 63–68.
2. ГАВО. – Фонд – 1439. – Оп. 2. – Д. 33. – Л. 98–105.
3. ГАВО. – Фонд – 102-п. – Оп. 58. – Д. 5. – Л. 59, 64, 71–77.
4. ГАВО. – Фонд – 1-п. – Оп. 158. – Д. 43. – Л. 59, 64, 71, 77.
5. ГАВО. – Фонд – 1439. – Оп. 5. – Д. 82. – Л. 15–16.
6. ГАВО. – Фонд – 1439. – Оп. 5. – Д. 109. – Л. 2.

ВИЦЕБСКАЯ МАЛОЧНАЯ ВЫСТАВА 1927 г.

С.Ю. Зыбін

Вицебск, УА “ВДУ імя П.М. Машэрава”

Ва ўмовах сучаснага развіцця Рэспублікі Беларусь важным з’яўляецца яе месца ў еўрапейскай і сусветнай супольнасці. Праблема рэалізацыі прадукцыі, для рэспублікі, набывае асноўнае значэнне. У рашэнні гэтай задачы важнае месца павінна заняць выстава – мясцовыя, рэспубліканскія, міжнародныя. Менавіта таму, цяпер можна з цікавасцю зірнуць на досвед правядзення выстаў у даваенны перыяд існавання Савецкай улады. Выставы савецкага перыяду былі падпарадкаваны строгаму арганізацыйнаму і ідэалагічнаму кантролю дзяржавы. Вывучэнне і выкарыстанне матэрыялаў выстаў дазваляюць прасачыць моцныя і слабыя бакі ў правядзенні выстаў у гэты перыяд, зрабіць параўнальны аналіз гістарычных крыніц, правесці верыфікацыю гістарычных ведаў.

Мэтай даследавання з’яўляецца вызначэнне ролі сельскагаспадарчых выстаў у развіцці народнай гаспадаркі Беларусі

Матэрыял і метады. У працэсе працы былі выкарыстаны разнастайныя афіцыйныя дакументы цэнтральных і рэспубліканскіх партыйных і дзяржаўных органаў. Даследаванне праводзілася пры дапамозе агульнанавуковых (аналіз, сінтэз, параўнанне, абагульненне) і спецыяльна-гістарычных метадаў (гісторыка-генетычны, гісторыка-параўнальны, гісторыка-тыпалагічны, гісторыка-сістэмны).

Вынікі і іх абмеркаванне. Па меркаванні Народнага камісарыята земляробства БССР, вытворчасць малака павінна было заняць вядучае месца ў бюджэце буйных і дробных сельскіх гаспадарак і прадпрыемстваў, якія мелі агульнарэспубліканскае значэнне. У матэрыялах нарады працаўнікоў сельскай гаспадаркі "Да пытання пра ўзняцце малочнай прамысловасці Беларусі", падкрэслівалася, што пры існым становішчы "... жывёлагадоўчы ўхіл рэспублікі, пра які шмат гаварылася амаль на ўсіх з’ездах, праводзіцца толькі на паперы" [1].

Дзякуючы правядзенню новай эканамічнай палітыкі напачатку 1925/26 гаспадарчага года памеры сельскагаспадарчай вытворчасці ў БССР, увогуле, дасягнулі даваеннага ўзроўня. Аднаўленне сельскай гаспадаркі патрабавала меншых выдаткаў, чым прамысловасць, таму яно раней, наблізілася да даваеннага ўзроўня. Па ўдзельнай вазе сярод іншых галін эканомікі сельскай гаспадарцы прыналежалі 71,6%. Па сваім тыпе яна з’яўлялася збожжавым і характарызавалася развіццём жывёлагадоўлі з малочным ухілам [3]. На развіццё малочнай галіны ў рэспублікі рабіўся асноўны ўпор. Гэта было злучана з гістарычнымі і гаспадарча-эканамічнымі ўмовамі ў Беларусі.

Арганізацыя збыту і ўстойлівасць коштаў на малочную прадукцыю, прызнаваліся кіраўніцтвам рэспублікі ў якасці асноўнага фактару стымулюючага далейшае развіццё малочнай прамысловасці.

Падрыхтоўка да выставы пачалася ўлетку 1927 г. Адказнасць за правядзенне выставы была ўскладзена на Віцебскі Акруговы зямельны адзел. Асноўная мэта выставы агляд гаспадарак злучаных з малочнай вытворчасцю, і змены адбытыя ў галіны з часу правядзення малочнай выставы 1927 г. [2]

На паседжанні Віцебскага акруговага выканаўчага камітэта мінулага 13 верасня 1927 г., было прынята рашэнне прымеркаваць выставу да імпрэзы 10-годдзі перамогі Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі і правесці на працягу тыдня з 7 па 15 лістапада 1927 г. Месцам правядзення выставы быў вызначаны Віцебская Хата селяніна [2] Адна з асноўных задач выставы паказ дасягненняў малочнай галіны за гады Савецкай улады ў рэспубліцы.

Быў створаны выстаўны камітэт у складзе які кіруе Акруговага зямельнага адзела (Акрза) І.М. Еўдакімава (старшыня). У склад выстаўнага камітэта ўвайшлі ад Акрза – сакратар Пятроў, Шэмбель, Сельскі Звяз – Дракін, Сельбанк – Сокалаў, Віцебскі ветэрынарны інстытут - Чыненаў.

На выставу былі запрошаны саўгасы Белсельтреста, акцыянерныя грамадствы "Альфа - Ласаль" і "Балтык" з Ленінграда, Кіеўскае выдавецтва, малочная бактэрыялагічная лабараторыя Валагоцкага інстытута, Бакінскі інстытут і іншыя ўстановы і прадпрыемствы [2].

3 лістапада 1927 г. на паседжанні выставачнага камітэта была створана экспертная камісія выставы. Яе ўзначаліў прафесар Віцебскага ветэрынарнага інстытута Архіпаў, у камісію ўвайшлі ад Белсельтреста – Ефрэмаў, Акрсельсаюза – Эгліт, ад малочнай лабараторыі ветінстытута – Чыненаў і аграном Акрза – Пятроў. Экспертная камісія распрацавала прынцып адзнакі экспанатаў. У яе аснову была закладзена 100 бальная сістэма. Усе экспанаты падвяргаліся хімічнаму аналізу ў малочнай лабараторыі Віцебскага ветэрынарнага інстытута. Па рашэнні экспертнай камісіі, для правядзення экспертызы быў запрошаны хімік Монжэс "...з аплатай 5 рублёў у дзень" [2].

Пастановай экспертнай камісіі былі прыняты наступныя прынцыпы прэміявання экспанатаў. За вышэйшы гатунак сыра і масла ганаровы дыплом 1-ой ступені, за 1-ый гатунак дыпламы 2-ой ступені і за 2-ой гатунак 3-ёй ступені, за 3-ий гатунак, экспертнай камісіяй было прынята рашэнне, дыпламоў не прысуджаць [2].

7 лістапада 1927 г. у дзве гадзіны дня адбылося ўрачыстае адкрыццё 2-ой Усебеларускай спецыялізаванай малочнай выставы ў г. Віцебску. Удзельнікі, экскурсантаў, кіраўніцтва і працаўнікі выставы прайшлі святочнай дэманстрацыяй з лозунгамі і транспарантамі да Хаты селяніна, дзе быў адкрыты ўрачысты мітынг. З вітальнымі словамі да выставы звярнуўся намеснік Наркамзема БССР Валадзько, ад Белсельсаюза БССР выступіў яго старшыня Аксюшыц, ад Віцебскага Акруговага камітэта КПБ(б) – сакратар Малошонак, ад Окрывыканкама - Павлюкевіч. На ўсе прывітанні ад імя выстаўкама адказаў старшыня выставы Я.М. Еўдакімаў [2].

На выставе былі прадстаўлены саўгасы і калгасы, у параўнанні з Менскай выставай іх удзел значна ўзрос, гэта было злучана з дзяржаўнай падтрымкай. Эканамічная сітуацыя ў рэспубліцы, як і ў цэлым па краіне, змянялася. На змену індывідуальным і кааператыўным вытворцам малочнай прадукцыі прыходзілі сумесныя гаспадаркі сацыялістычнага сектара - саўгасы і калгасы. І, наадварот, па ўдзеле прыватнікаў у выставе можна казаць пра тое, што яны паступова пакідалі рынак і не маглі канкураваць з аб'яднанымі сельгас вытворцамі.

Выстава выклікала вялікую цікавасць у горадзе і рэспублікі. За два тыдні правядзення, яе агледзелі 12465 чалавек. З іх сялянскіх экскурсій 207, за кошт сродкаў вылучаных высткаму 120 чалавек. Ад навучальных устаноў 432 чалавека,

а таксама студэнты Валагоцкага інстытута і Горацкай сельскагаспадарчай акадэміі. 14 лістапада ў апошні дзень працы, выстава працаваў толькі для чырвонаармейцаў, яе наведала 1862 салдата і афіцэра [2].

Адным з самых наведвальных быў павільён кніжных выдавецтваў, вялікім попытам карысталіся кнігі па сельскай гаспадарцы. Гэта было злучана з тым, што ўсё больш вытворцаў малочнай прадукцыі аддавалі перавагу навуковаму падыходу які дазваляў павялічыць у вытворчасць прадукцыі і павялічыць яе якасць.

Вялікая цікавасць у сялян выклікаў паказальны павільён масларобнага і сыраваренага заводу і электрыфікаваны жывёльны двор. Па задуме выстаўнага камітэта вельмі важна было паказаць сялянам, якія навіна чакаюць іх у выпадку аб'яднання. У павільёне навочна дэманстравалася, што не пад сілу было набыць аднаму гаспадару, па сілах было аб'яднанню, такім чынам, на справе дэманстравалася арыентоўка партыі па стварэнні калектыўных гаспадарак. У дадзеным выпадку навочная агітацыя выступала лепшым партыйным прапагандыстам навін у сельскай гаспадарцы [1].

15 лістапада 1927 г. на сумесным паседжанні высткама і экспертнай камісіі быў зацверджаны спіс пераможцаў і прызёраў выставы [4].

На нарадзе выстаўнага камітэта былі падведзены агульныя вынікі выставы. У выніковым зняволенні падкрэслівалася, што па натуральных, гістарычных і гаспадарча-эканамічных умовах Савецкай Беларусі і тым кірункам сельскай гаспадаркі, якія былі вызначаны за апошнія гады, уся сельская гаспадарка БССР прымае жывёлагадоўчы характар, што даказвае ўдзел у выставе большай часткі гаспадарак рэспублікі.

Заклучэнне. 2-я Ўсебеларуская спецыялізаваная малочная выстава апынулася і апошняй вузкаспецыялізаванай выставай праводжанай у рэспублікі. Змянялася краіна, змянялася і рэспубліка. У краіне ішоў працэс згортвання Нэпа, сельскагаспадарчыя выставы ў тым выглядзе, у якім яны праходзілі перыяд свайго адраджэння ў часы Нэпа, з яго збольшага камерцыйнымі мэтамі ў перыяд якая разгортваецца калектывізацыі і індустрыялізацыі больш былі не патрэбныя. Пацверджаннем гэтага можа служыць Віцебская выстава 1927 г. і тыя цяжкасці, з якімі сустрэліся яе наладжвальнікі.

Спіс літаратуры

1. Национальный архив Республики Беларусь (НАРБ). – Ф. 334. – Оп. 1 – Д. 681. – Л. 23 // Краткий отчет выставочного комитета о проведении 1-ой Всебелорусской выставки молочной продукции.
2. Государственный архив Витебской области (ГАВО). – Ф.71. – Оп. 1. – Д. 87. – Л. 4-6 //1-я Всебелорусская выставка молочных продуктов. Витебский окружной выставочный комитет.
3. Галубовіч, В.І. Эканамічная гісторыя Беларусі. Курс лекцый / В.І. Галубовіч. - Мінск: Экоперспектива, 1993. – 158 з.
4. Зыбин, С.Ю. Выставочная деятельность Беларуси: история, перспективы развития / С.Ю.Зыбин // 90 год Віцебскаму абласному краязнаўчаму музею: матэрыялы навук. канф., Віцебск, 30-31 кастр. 2008 г. / рэдкал.: Г.У. Савіцкі [і інш.]. – Мінск: Медысонт, 2009. – С. 62-71.